

2. Privredna aktivnost

Realni rast BDP-a iznosio je oko 1,8%, u 2011, ali su se trendovi postepeno pogoršavali tokom godine. Desezonirani BDP se smanjuje već tri kvartala zaredom, a zaposlenost je, po poslednjim podacima iz Ankete o radnoj snazi, opadala od aprila do oktobra 2011. godine. Stoga trend u kom se nalazi privredna aktivnost ocenjujemo kao blago recesioni. Prve procene RZS-a ukazuju da se u poslednjem kvartalu (Q4) 2011. nije desila neka značajnija promena: realni međugodišnji rast BDP-a jeste bio pozitivan i iznosio je oko 0,8%, ali je, u poređenju s kvartalom koji mu je prethodio (Q3) – nastavljeno neznatno smanjivanje privredne aktivnosti. Imajući u vidu trend i nivo proizvodnje s kojim se završava 2011. godina, očekujemo da će u 2012. privredna aktivnost stagnirati, odnosno da će rast BDP-a u 2012. iznositi oko 0%. Realna apresijacija dinara tokom 2011. godine uticala je na određeni gubitak cenovne konkurentnosti domaće privrede na šta ukazuje ponovni rast evro-JTR, nakon dve godine pada. Industrijska proizvodnja u Q4 produbljuje pad – najizraženiji u prerađivačkoj industriji. Statistika građevinarstva ukazuje na visok rast građevinske aktivnosti u Q4 koji odudara od ostatka privrede, te se pretpostavlja da je rast možda precenjen.

Bruto domaći proizvod

Rast BDP-a u Q4, oko 0,8%...

Prema preliminarnoj proceni RZS-a, zasnovanoj na raspoloživim podacima o rezultatima privredne aktivnosti, realni međugodišnji rast BDP-a u Q4 iznosio je oko 0,8%. Ukupni rast privredne aktivnosti u 2011. godini (s procenom za Q4) iznosi oko 1,8%, što je neznatno niže od očekivanih 2%.

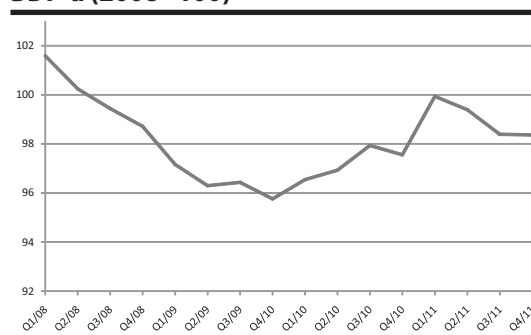
...u 2011. oko 1,8%

Međugodišnji rast se smanjuje

Međugodišnje stope rasta BDP-a se uz manje oscilacije postepeno smanjuju. U Q1 je međugodišnji rast iznosio 3,7% – i od tada u narednim kvartalima beležimo smanjivanje međugodišnjih stopa rasta. U Q4 je privredna aktivnost bila tek neznatno viša u odnosu na prethodnu godinu (0,8%), i gotovo je izvesno da će u Q1 2012. međugodišnja stopa rasta BDP-a biti negativna.

Desezonirani indeksi ukazuju na smanjivanje proizvodnje

Grafikon T2-1. Srbija: Desezonirani rast BDP-a (2008=100)

Izvor: procena QM-a na osnovu podataka RZS

Trend kretanja privredne aktivnosti najbolje se vidi u desezoniranim podacima. U Grafikonu T2-1 prikazani su desezonirani indeksi rasta BDP-a u odnosu na prosek 2008. godine. Uočavamo da je trend oporavka proizvodnje od krize iz 2008. i 2009. zaustavljen nakon Q1 2011. godine. U Q2 je započeo blagi pad proizvodnje koji je produbljen u Q3, te je u Q4 privredna aktivnost već za skoro dva procenta niža od svoje vrednosti iz Q1 2011. godine. Kako je gotovo nemoguće da se u sledećem kvartalu taj pad od 2% nadoknadi, međugodišnja stopa rasta u Q1 2012. godine će najverovatnije biti negativna.

Privreda ispoljava blago recesioni trend

Premda je evidentno usporavanje BDP-a sredinom 2011. godine, njegov intenzitet za sada nije toliko snažan kao u 2008. i 2009. godini (Grafikon T2-1). Navedeni podaci stoga ukazuju na blagu recesiju. Na buduća kretanja ekonomske aktivnosti u Srbiji presudan uticaj će najverovatnije imati rasplet krize u evrozoni s kojom je privreda Srbije tesno povezana. Mada još uvek ne možemo da isključujemo u potpunosti mogućnost dodatnog pogoršanja ekonomskih prilika u narednim kvartalima, procenjujemo da je verovatnija stabilizacija.

U 2012. BDP će verovatno stagnirati

Ukoliko se ostvari naše predviđanje o stabilizaciji prilika u međunarodnom okruženju i privreda Srbije u narednim kvartalima vrati na putanju oporavka (sličnu onoj nakon prvog talasa krize), rast BDP-a u 2012. u odnosu na 2011. godinu će iznositi oko 0%. Razlog za takav rezultat (i pored pretpostavljenog oporavka) leži u tome što je iz 2011. godine „prenet pad“, odnosno u tome da će privreda Srbije započeti 2012. godinu negativnim rastom. O takvom scenariju smo

2. Privredna aktivnost

Pretkrizni nivo proizvodnje (2008) se neće dostići pre 2013. godine

U 2011. prednjačio je rast građevinarstva i telekomunikacija

detaljnije pisali i u Osvrtu prethodnog izdanja *QM*-a.¹ Ocena *QM*-a, za sada, jeste da je ovo najverovatniji scenario kretanja privredne aktivnosti u 2012. godini, ali i da postoji rizik da privredni rast ostvari blagi pad.

U Grafikonu T2-1 uočavamo i zanimljiv podatak – da je oporavak proizvodnje zaustavljen pre nego što je BDP dostigao svoj pretkrizni nivo. U Q4 je proizvodnja za oko tri procentna poena niža nego u Q1 2008. godine. Nivo proizvodnje s početka 2008. će dakle, pod optimističnim pretpostavkama, biti dostignut tek u 2013. godini, odnosno tek pet godina nakon izbijanja krize.

Rast BDP-a posmatran po *proizvodnom* principu prikazan je u Tabeli T2-2. U Tabeli je prikazan rast pojedinačnih sektora privrede zaključno s poslednjim zvaničnim podatkom koji se odnosi na Q3 2011. godine.² Relativno visok realni rast u 2011. godini ostvaruju sektori građevinarstvo i informisanje i komunikacije, dok je u najvećem padu u odnosu na prethodnu godinu trgovina. Do najveće promene trenda je došlo u prerađivačkoj industriji koja je nakon visokog realnog rasta od 7,8% u Q1, u Q3 već imala međugodišnji pad od 1,6% (Tabela T2-2). Slične trendove, posmatrano po sektorima proizvodnje – očekujemo i u Q4, za koji još uvek ne postoje zvanični podaci.

Tabela T2-2. Srbija: bruto domaći proizvod po delatnostima, 2008–2011¹⁾

	Učešće										
	2008	2009	2010	2010				2011			2010
				Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
Ukupno	103,8	96,5	101,0	99,8	101,0	101,7	101,2	103,9	102,5	100,5	100,0
Porezi minus subvencije	101,4	98,3	100,2	100,1	100,1	100,6	100,0	104,5	103,6	101,1	17,5
Bruto dodata vrednost u baznim cenama	104,5	96,4	101,3	99,9	101,4	102,1	101,6	103,6	102,3	100,3	85,2
Bruto dodata vrednost bez poljoprivrede	104,1	95,8	101,7	99,6	101,7	103,3	101,9	103,8	102,4	100,1	89,6 ²⁾
Poljoprivreda	108,7	100,8	99,6	103,5	99,0	97,1	100,2	101,0	100,6	101,2	10,4 ²⁾
Prerađivačka industrija	100,8	84,2	100,9	98,8	102,4	103,4	98,8	107,8	102,4	98,4	14,2 ²⁾
Građevinarstvo	104,7	80,3	92,9	84,8	88,3	95,7	100,2	99,1	110,2	109,2	3,9 ²⁾
Trgovina na veliko i malo	106,7	92,5	101,7	96,7	102,1	105,1	102,4	102,0	96,1	91,7	14,0 ²⁾
Saobraćaj i skladištenje	97,4	90,0	108,2	104,4	108,2	109,5	110,7	108,9	103,1	102,4	5,3 ²⁾
Informisanje i komunikacije	110,8	110,0	105,4	105,2	102,6	107,3	106,5	105,4	108,9	109,3	7,9 ²⁾
Finansijske delatnosti i osiguranje	113,4	105,5	106,7	105,1	106,1	108,1	107,5	106,3	101,4	100,6	3,9 ²⁾
Ostalo	103,7	101,6	100,8	99,9	101,3	101,6	100,6	102,4	102,6	100,7	40,4 ²⁾

Izvor: RZS

1) U cenama iz prethodne godine.

2) Učešće u BDV.

Investicije su pokretale rast proizvodnje u 2011. godini

Pokretač rasta proizvodnje u 2011. su investicije koje ostvaruju realni rast od preko 10% u odnosu na prethodnu godinu. Na visok rast investicija nam ukazuje: (1) rast građevinske aktivnosti koji je u 2011. godini, po zvaničnim podacima, iznosio oko 15%,³ (2) rast uvoza kapitalnih proizvoda u 2011. od čak 48,2% i (3) rast industrijske proizvodnje kapitalnih proizvoda od 3,2%. Sve druge komponente BDP-a su imale blagi realni pad u odnosu na prethodnu godinu. Posebno zabrinjava trend neto izvoza koji ima značajno smanjenje u Q4.⁴ Podsećamo da je neto izvoz u 2010. godini bio pokretač oporavka proizvodnje.

Jedino neto izvoz može pozitivno doprinosti rastu privrede u 2012.

Neto izvoz je posebno ineresantan za analizu, zato što je jedina komponenta BDP-a koja može pozitivno da doprinese rastu BDP-a u 2012. godini. Naime, investicije će u 2012, u najboljem slučaju, ostati na nepromenjenom nivou iz 2011. godine, odnosno neće imati pozitivan uticaj na rast BDP-a u 2012. godini. Ovo zaključujemo na osnovu toga što se završavaju veliki investicioni projekti poput FIAT-a i NIS-a, a uz to je neizvesno i da li će država biti u mogućnosti da ostvari svoj ambiciozni plan investiranja. Zaduživanje za nove investicije u 2012. je dodatno otežano usled značajnog rasta premije rizika i posledično kamatne stope na investicione kredite. Rast privatne i državne potrošnje u 2012. godini teško da je moguć, jer država mora da smanjuje deficit, a veća privatna potrošnja pod trenutnim okolnostima nema izvor finansiranja.

1 Za više detalja v. Osvrt 1. "Procena kretanja privredne aktivnosti u 2012. godini", *QM* 25–26.

2 Za pojedine sektore privrede: građevinarstvo, prerađivačku industriju, rudarstvo, proizvodnju električne energije, a donekle i za poljoprivredu, trgovinu i finansijske usluge, postoje indikatori kretanja i u Q4 2011. godine.

3 Analiza *QM*-a ukazuje da zvanična statistika možda nešto precenjuje rast građevinarstva.

4 Za više detalja v. odeljak 4. „Platni bilans i spoljna trgovina“ ovog izdanja *QM*-a.

U 2012. se ulazi s nepovoljnim trendom neto izvoza...

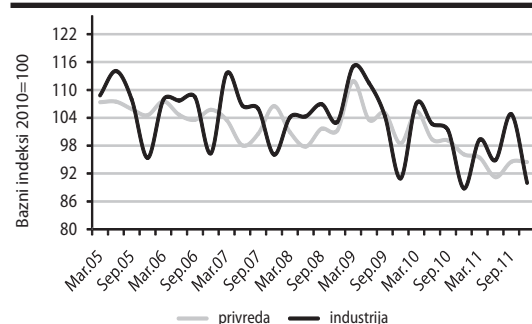
Neto izvoz, dakle, u 2012. godini ostaje ključna komponenta koja bi mogla da omogući eventualni rast BDP-a. Procena *QM-a* jeste da će realni rast svih drugih komponenti (bez neto izvoza) u 2012. iznositi između -0,5% i 0%, te da je za pozitivan rast BDP-a potreban doprinos neto izvoza od najmanje 0,5% BDP-a. To znači da bi izvoz u 2012. godini morao da raste oko 10% – i pri tom najmanje dvostruko brže od uvoza. Poslednji podaci o neto izvozu sa kojima se ulazi u 2012. su, međutim, izrazito negativni. Izvoz je u decembru imao međugodišnji pad od 3,1%, a uvoz rast od čak 18,1%. Iako je visok rast uvoza u decembru dobrim delom jednokratna (energenti i kapitalni proizvodi), pa stvarni trend kretanja neto izvoza verovatno nije toliko negativan – teško je očekivati pozitivan doprinos neto izvoza rastu privrede početkom 2012. godine. Aktuelni problemi Železare Smederevo samo su najkrupnija otežavajuća okolnost.

...ali možda ga FIAT u drugoj polovini godine preokrene

Moguće je, međutim, da će početak proizvodnje i izvoza kompanije FIAT automobili Srbija dovesti do neophodnog rasta izvoza u drugoj polovini 2012. godine. Procena *QM-a* jeste da će u 2012. godini kompanija FIAT automobili Srbija povećati neto izvoz za najviše 0,5% BDP-a, čime bi stopa rasta BDP-a u 2012. godini mogla da dostigne oko 0%. Navedena procena se uklapa u prethodnu analizu putanje desezoniranog BDP-a koja takođe ukazuje da će stopa rasta BDP-a u 2012. iznositi oko 0%. Iz analize BDP-a *po upotrebi* sledi da je moguće da je i prognoza o stagnaciji privrede u 2012. godini blago optimistična.

Jedinični troškovi rada nastavljaju da se smanjuju

Grafikon T2-3. Srbija: realni jedinični troškovi rada u privredi i industriji, 2005–2011

Izvor: QM na osnovu podataka RZS i NBS

Cenovna konkurentnost privrede tokom 2011. se značajno pogoršava

Jedinični troškovi rada⁵ (JTR), mereni u dinarima, u Q4 nastavljaju trend postepenog smanjivanja (uz sezonske oscilacije), što znači da se smanjuje učešće troškova radne snage u ostvarenoj dodatnoj vrednosti (Grafikon T2-3). Premda je smanjivanje JTR u osnovi poželjan trend, najbitniji razlog za smanjivanje JTR u odnosu na pretkrizni nivo, jeste, nažalost, značajan pad zaposlenosti, koji je u Srbiji bio veći i od pada proizvodnje.⁶

Jedinični troškovi rada mereni u evrima (evro-JTR), ukazuju na međunarodnu cenovnu konkurentnost domaće privrede jer definišu najveću

domaću troškovnu komponentu (troškove rada) u odnosu na dodatnu vrednost. Evro-JTR izračunavamo za prerađivačku industriju, (koja proizvodi daleko najveći deo razmenjivih proizvoda) i za ukupnu privredu,⁷ što je prikazano u Grafikonu T2-4. Kao repernu godinu u odnosu na koju posmatramo promenu evro-JTR koristimo 2005, zbog toga što je te godine započeo trend značajnog gubitka cenovne konkurentnosti domaće privrede, usled snažne apresijacije dinara, koji se završio sa eskalacijom ekonomske krize u Srbiji.

Realna apresijacija dinara je smanjila cenovnu konkurentnost u 2011. za oko 10%

Nakon eskalacije krize u drugoj polovini 2008. godine, evro-JTR su počeli snažno da se smanjuju – kao posledica realne depresijacije dinara i promena na tržištu rada. Smanjenje evro-JTR je dovelo do rasta cenovne konkurentnosti domaće privrede, što je nesumnjivo imalo značajan doprinos brzom oporavku izvoza. Napominjemo da je izvoz jedini značajniji makroekonomski agregat koji je prevazišao svoju pretkriznu vrednost. U 2011. godini trend smanjivanja evro-JTR se zaustavlja, a cenovna konkurentnost domaće privrede počinje ponovo da se smanjuje (Grafikon T2-4). Razlog za to je snažna apresijacija dinara tokom 2011. godine.⁸ Smanjena cenovna konkurentnost domaće privrede može biti značajna prepreka za dalje povećanje neto izvoza koji je, kako smo videli, verovatno presudan činilac budućeg ekonomskog rasta. Stoga, dalju realnu apresijaciju dinara smatramo nepoželjnom iz ugla oporavka i budućeg rasta privredne aktivnosti, a poslednje slabljenje kursa dinara u februaru, ukoliko se ne otrgne kontroli, može biti korisno za privredu Srbije u srednjem roku.

5 Jedinične troškove rada u dinarima računamo za privredu (bez sektora Poljoprivreda i sektora Država) i industriju.

6 Za više detalja v. odeljak 3. „Zaposlenost i zarade” ovog izdanja QM-a.

7 Bez sektora Država i sektora Poljoprivreda.

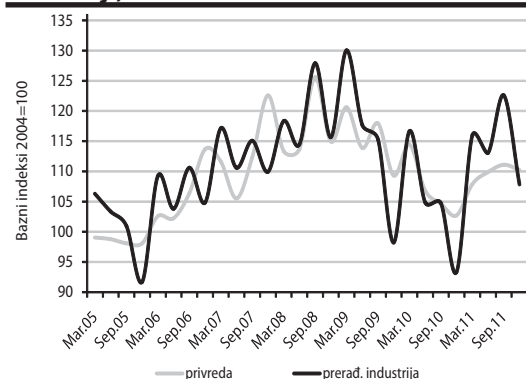
8 Za više detalja v. odeljak 5. „Cene i devizni kurs” ovog izdanja QM-a.

2. Privredna aktivnost

Industrijska proizvodnja nema dobre rezultate u Q4

Produbljuje se pad prerađivačke industrije

Grafikon T2-4. Srbija: realni evro-jedinični troškovi rada u privredi i prerađivačkoj industriji, 2005–2011

Izvor: QM na osnovu podataka RZS i NBS
Napomena: rast evro-JTR na Grafikonu predstavlja smanjenje cenovne konkurentnosti

industrijske proizvodnje imaju česte oscilacije i pod uticajem su egzogenih činilaca. Tako je za rast rudarstva u Q4 najvećim delom zaslužan iznadprosečan rast eksploatacije uglja, a ovo je opet bila posledica niskog vodostaja i smanjene eksploatacije hidropotencijala za proizvodnju električne energije. Prerađivačka industrija je u Q4 imala međugodišnji pad od 4,4% (Tabela T2-5) koji je veći od onog iz Q3 (2,1%) i široko je rasprostranjen u najvećem broju oblasti industrijske proizvodnje. Stoga kretanje prerađivačke industrije smatramo pravim indikatorom kretanja industrijske proizvodnje.

Tabela T2-5. Srbija: indeksi industrijske proizvodnje, 2007–2011

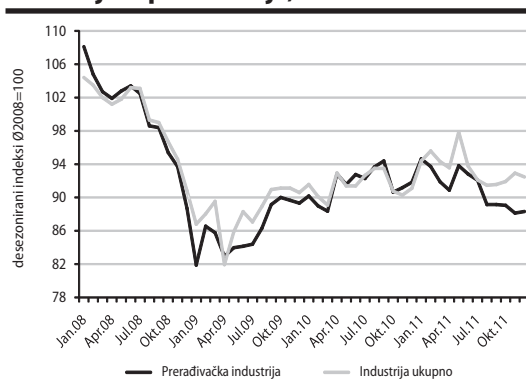
	međugodišnji indeksi					Učešće			
	2007	2008	2009	2010	2011	2011			
						Q1	Q2	Q3	Q4
Ukupno	104,1	101,4	87,4	102,5	102,2	106,4	103,6	98,2	100,4
Rudarstvo	100,2	105,3	96,2	105,8	110,4	107,5	118,8	103,6	115,0
Prerađivačka industrija	104,6	101,1	83,9	103,9	99,6	105,8	100,6	97,9	95,6
Snabdevanje el. energijom, gasom i klimatizacija	103,2	102	100,8	95,6	109,7	107,5	113,2	101,7	117,1

Izvor: RZS

Desezonirani indeksi ukazuju na značajan pad industrijske proizvodnje

U Grafikonu T2-6 prikazani su desezonirani indeksi proizvodnje ukupne industrije i prerađivačke industrije. Desezonirani podaci ukazuju da, uz određene oscilacije, već od Q1 dolazi do pada industrijske proizvodnje, posebno u prerađivačkoj industriji. Preciznije, od početka godine do Q4 industrijska proizvodnja je smanjena za oko 5%, a prerađivačka industrija je opala još više. I u ovom slučaju smatramo da pravi trend industrijske proizvodnje predstavlja prerađivačka industrija. Imajući u vidu preneti pad s kraja 2011. godine, ali i trend, očekujemo da će prerađivačka industrija u Q1 2012. godine ostvariti međugodišnji pad od oko 5%.

Grafikon T2-6. Srbija: desezonirani indeksi industrijske proizvodnje, 2008–2011

Izvor: RZS

Industrijska proizvodnja za preko 10% niža nego pre ekonomske krize

Industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja je u Q4 zabeležila međugodišnji rast od 0,4%, što je na prvi pogled nešto povoljniji rezultat nego u Q3 kada je ostvaren međugodišnji pad od 1,8% (Tabela T2-5). Stvarni trend industrijske proizvodnje koji se uočava kada se otklone sezonske i slučajne komponente je, međutim, negativan.

Pre svega, uočili smo da u okviru industrijske proizvodnje visok rast imaju rudarstvo i snabdevanje električnom energijom, a ne prerađivačka industrija – koja je zapravo pravi pokazatelj stvarnih kretanja u industriji. Rudarstvo i snabdevanje električnom energijom su u Q4 imali međugodišnji rast od oko 15%. Ova dva sektora

industrijske proizvodnje imaju česte oscilacije i pod uticajem su egzogenih činilaca. Tako je za rast rudarstva u Q4 najvećim delom zaslužan iznadprosečan rast eksploatacije uglja, a ovo je opet bila posledica niskog vodostaja i smanjene eksploatacije hidropotencijala za proizvodnju električne energije. Prerađivačka industrija je u Q4 imala međugodišnji pad od 4,4% (Tabela T2-5) koji je veći od onog iz Q3 (2,1%) i široko je rasprostranjen u najvećem broju oblasti industrijske proizvodnje. Stoga kretanje prerađivačke industrije smatramo pravim indikatorom kretanja industrijske proizvodnje.

U Grafikonu T2-6 uočavamo i da je industrijska proizvodnja, i skoro tri godine od početka oporavka – još uvek za preko 10% ispod svog pretkriznog nivoa. Poslednji trendovi ne ukazuju da će pretkrizni nivo industrijske proizvodnje biti dostignut u 2012, a možda čak ni u 2013. godini.

Nešto bolji rezultati proizvodnje energije koje smatramo privremenim

Posmatrano po nameni (Tabela T2-7) – uočavamo da su u Q4 gotovo sve namenske grupe proizvoda u negativnoj zoni međugodišnjeg rasta proizvodnje. Izuzetak je jedino proizvodnja energije koja je u Q4 ostvarila međugodišnji rast od oko 15%. Razlog za ovo povećanje je verovatno pomenuta povećana eksploatacija uglja i intenzivniji rad termoelektrana. Budući da je do navedenog povećanja došlo usled delovanja egzogenih činilaca, veći rast industrijske proizvodnje energenata smatramo privremenim.

Proizvodnja svih drugih sektora proizvodnje po nameni produbljuje pad

Od ostalih proizvoda, nešto bolje rezultate ostvarila je proizvodnja investicionih dobara, koja je zadržala nivo proizvodnje iz Q4 2011. godine (Tabela T2-7), ali je i ona u postepenom padu iz kvartala u kvartal. Intermedijarna dobra i potrošna dobra u Q4 imaju međugodišnji pad od oko 10%. Rasprostranjenost usporavanja industrijske proizvodnje na većinu namenskih grupa – ukazuje nam da je pad industrijske proizvodnje najvećim delom posledica širih ekonomskih trendova, ne zanemarujući pri tom ni negativne uticaje koji dolaze od pojedinačnih preduzeća, poput problema u proizvodnji Železare Smederevo.

Tabela T2-7. Srbija: proizvodnja industrijskih proizvoda po nameni, 2005–2011

	Međugodišnji indeksi											
	2008	2009	2010	2011	2010				2011			
					Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Ukupno	101,4	87,4	102,5	102,1	101,1	107,3	104,3	98,2	106,4	103,6	98,2	100,4
Energija ¹⁾	101,7	98,8	97,7	106,2	95,7	103,9	101,3	92,0	103,7	111,3	96,5	114,5
Investiciona dobra ²⁾	105,9	79,3	93,6	103,2	94,6	93,0	89,8	97,1	132,2	103,7	100,3	99,1
Intermedijalna dobra ³⁾	100,3	78,4	109,2	102,2	123,4	132,5	123,0	109,8	113,8	98,4	93,6	92,9
Potrošna dobra ⁴⁾	101,6	86,8	102,1	95,4	101,1	104,3	100,0	103,0	96,5	98,1	95,8	90,5

Izvor: RZS

1) Vađenje uglja, sirove nafte i gasa, elektro i vodoprivreda.

2) Proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina (oblasti 281,282 i 283 Klasifikacije delatnosti), proizvodnja mašina i uređaja (osim električnih), proizvodnja kancelarijskih i računarskih mašina, radio TV i komunikacione opreme, preciznih i optičkih instrumenata, proizvodnja motornih vozila i prikolica i proizvodnja ostalih saobraćajnih sredstava.

3) Rude metala, nemetala, kamen. Tekstilna prediva i tkanine, proizvodi od drveta i plute (sem nameštaja), celuloza, papir i prerađevine od papira, proizvodi od gume i plastike, proizvodi hemijske industrije (osim farmaceutske i proizvoda kućne hemije), petrohemijska, građevinski materijal, osnovni metali, podsektor proizvodnje metalnih proizvoda, osim mašina (oblasti 284, 285, 286 i 287 Klasifikacije delatnosti), električne mašine i aparati i podsektor reciklaže.

4) Proizvodi prehrambene industrije, duvanski proizvodi, odevni predmeti, proizvodi od kože, obuća, proizvodi izdavačke delatnosti, proizvodi farmaceutske industrije i kućna hemija, nameštaj i ostali raznovrsni proizvodi.

Građevinarstvo

Zvanični podaci ukazuju na vrlo visok rast građevinarstva u 2011. godini

Poslednji podaci RZS-a iz statistike građevinarstva ukazuju na izuzetno visok međugodišnji rast ovog sektora privrede. Indeks vrednosti izvedenih građevinskih radova, imao je u Q4 međugodišnji realni rast od 16%, sa čim bi ukupan rast građevinske aktivnosti u 2011. godini iznosio oko 15%. Navedene podatke ipak posmatramo sa određenom rezervom, imajući u vidu da je statistika

praćenja građevinske aktivnosti po nekim pokazateljima pristrasna prema državnim projektima i velikim preduzećima.

Tabela T2-8. Srbija: proizvodnja cementa, 2001–2011

	Međugodišnji indeksi				
	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	ukupno
2001	89,5	103,5	126,9	148,1	114,2
2002	83,6	107,9	115,6	81,6	99,1
2003	51,1	94,4	92,7	94,4	86,6
2004	118,8	107,4	98,5	120,1	108,0
2005	66,1	105,0	105,8	107,4	101,6
2006	136,0	102,7	112,2	120,2	112,7
2007	193,8	108,9	93,1	85,0	104,4
2008	100,1	103,7	108,1	110,1	105,9
2009	34,1	81,4	86,0	75,3	74,4
2010	160,7	96,9	96,0	97,4	101,1
2011	97,7	101,3	96,2	97,7	98,3

Izvor: RZS

Uzimajući u obzir činjenicu da u građevinskoj delatnosti posluje veliki broj malih i srednjih preduzeća čije je statističko praćenje veoma nepouzđano, kao dodatni indikator za praćenje ovog sektora privrede koristimo indeks proizvodnje cementa⁹ (Tabela T2-8). Smatramo da su podaci dobijeni na ovaj način, i pored nedovoljne preciznosti, dobra dodatna indikacija mogućih trendova u građevinarstvu, budući da je cement neophodan materijal za gotovo sve građevinske radove.

9 Ispravan indikator bila bi potrošnja cementa, ali nije dostupan na kvartalnom nivou. Istraživanja su pokazala da proizvodnja cementa prilično dobro aproksimira potrošnju.

2. Privredna aktivnost

Indeks proizvodnje cementa ne ukazuje na visok rast građevinarstva

U Tabeli T2-8 uočavamo da je proizvodnja cementa u Q4 zapravo imala pad proizvodnje od 2,3%, a na nivou godine od 1,7%. Navedeni pokazatelj je potpuno neusaglašen sa statističkim podacima o vrednosti izvedenih građevinskih radova koji beleže visok rast i stavlja pod sumnju zvanične podatke o visokom rastu građevineke aktivnosti.

Stvarni rast građevinarstva u 2011. verovatno između 5 i 10%

Ocena QM-a je da je građevinska aktivnost u 2011. najverovatnije imala rast, koji je približno iznosio između 5 i 10%. Razlog za ovakvu procenu leži u tome što smatramo da je zvanična statistika građevinarstva najverovatnije precenila rast sektora, ali i da proizvodnja cementa nije dovoljno pouzdan indikator da bismo taj podatak mogli da uzmemo kao potpuno reprezentativan.

Procena QM-a je da će građevinska aktivnost najverovatnije stagnirati u 2012. godini

U 2011, u jeku su bili mnogi investicioni projekti čiji je inicijator država (izgradnja Koridora 10, izgradnja stambenog kompleksa „Stepa Stepanović“, renoviranje „Gazele“, izgradnja mosta na Adi i sl.). Postavlja se pitanje da li će država biti u mogućnosti da sličan nivo građevinske aktivnosti ponovi i u 2012. godini. Dodatno treba uzeti u obzir da je 2012. izborna godina, te postoji mogućnost da dođe do usporavanja aktivnosti na određenim projektima, a možda i do odustajanja od nekih koji su sada planirani. Privatni sektor će takođe u 2012. biti suočen sa smanjenom tražnjom i nepovoljnim investicionim kreditima, te ni iz ovog dela građevinarstva ne očekujemo bitan doprinos rastu ukupne građevinske aktivnosti. Zbog toga je procena QM-a da će građevinarstvo u 2012. godini, nakon relativno visokog rasta u 2011, najverovatnije stagnirati na nivou koji je dostignut.